

ÁLLATVÉDELEM

A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE
KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN

IX., ERNŐ-UTCA 11-13. sz. TELEFON 85-12.

Ezen lap közleményeinek utánnymását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. □ □ Előfizetési ára 1 évre 2 korona.

IV. ÉVFOLYAM

1907 DECEMBER

∴ 12. SZÁM ∴

TARTALOM: A ló megvakulásának okai. — Állatvédő Egyesületek Országos Szövetsége. — Az Országos Állatvédő Egyesület választmányi ülése 1907. nov. 16-án. — Jelentés a dec. 7-én tartott választmányi ülésről. — Új tagok. — Állatvédő egyesület alakításának kezdeményezése Nyiregyházán. — A községi fiókegyesület nov. 25-én tartott választmányi ülése. — A Soproni Állatvédő Egyesület szeptember havi választmányi gyűlésének fontosabb tárgyai és határozatai. — Az Esztergommegyei Állatvédő Egyesület választmányi ülése. — *Irodalom:* Utmutató a mesterséges fészekodvak alkalmazásához. — *Szemle:* Dr. Kukuljevič József. — Madarak karácsonya Norvégiában. — *Állatok világa:* Kutya, mint tanu. — *Vegyesek:* Pagagályok idomítása. — Kuttyák szemének könyezése ellen.

A ló megvakulásának okai.

Feltűnő jelenség, hogy míg egyéb háziállatainknál — az elaggott kuttyákat leszámítva — oly ritka a különféle okból keletkező szemhiba és vakság, addig lovaknál ez oly gyakori, hogy pl. nagyvárosok bérkocsis és egyéb fuvarozó lovainak minden 4—5-ödike ilyen.

Nem mondhatjuk, hogy hasonló, de kisebb mértékben mutatkozó jelenség más államok emporiumainak lovain nem konstatalható, de ez nem tarthat vissza bennünket annak kinyilatkoztatásától, hogy szegyenletes ez reánk, világhírű lótenyésztőállamra s óriási kár is lovaink különbeni értékében.

Afelett nem lehet ugyanis kétségben senki, hogy a hibás, a rossz szem, de természetesen a merő vakság is, igen tetemes összeget von le valamely ló értékéből akkor is, ha használati állat, de akkor is, ha tenyésztő-individuum. Mert ez utóbbinak, a tenyészállatnak, értékét

abban csökkenti, hogy indokolttá teszi azt a félelmet, hogy fogékonyságot örökít át a szembajhoz ivadékaira, a munkáslónál pedig jelentékenyen csökkenti az értéket a merővakság már mint szépséghiba, de mint használati hiba is, a hibás, a hiányos látás pedig veszedelmessé teszi a lovat, a lovasra, a kocsisra, a járműben ülőkre, de a járókelőkre is, mert az ilyen hibásan látó ló kivált az, amely jól tájékozódni nem tudván, megijed minden csekélységtől is s féltelenkedésben tör ki és elragad.

Egyebektől eltekintve s csak a gyakorlati tapasztalásból ítélve, 4 főoka van a ló megvakulásának.

Az egyik az, hogy majdnem általánosan hibásan nyujtják a lónak a szűles takarmányokat túlmagasan elhelyezett rácsból vagy szénás kosárból, úgy hogy majdnem minden falat kihuzásánál teleszóródik a szem takarmány-törmelékkel, melyben mindenféle por, szenny, sőt fertőző természetű anyag is van, vagy legalább is lehet. Ez a szenny folytonosan, heteken, hónapokon

keresztül izgatja a látókészülék felette érzékeny, kényes hártályait, azokat gyulladásba hozza, súlyosan megsérti.

Mert a ló szabadjában különben is a földről s nem a magasból szedi táplálékát, természetellenes is az ilyen etetés, azért is fel kell hát avval hagyni s alacsonyabban elhelyezett edényből kell etetni.

A második ok, hogy az istállóban, kivált télviz idején, igen sokszor tüdőt és szemet rontó a *levegő is*, különösen amiatt, *mert tele van csipős, izgató, ammoniak-gázzal*, ami az istállóban megtört mocsokból, vizeletből, bélsárból kerül abba. Ez és az előbbi ok már most ha közösen hatnak, még inkább felidézhetnek súlyos szembajokat, melyek vakságra is vezethetnek.

Önként érthető, hogy az istálló tisztántartásával, megfelelő szellőztetéssel e káros hatást mérsékelhetjük, sőt be is szüntethetjük.

A harmadik ok a ló megvakulására a *rossz szer-szám és tulterhelés*. A tulszúk kumet, a rosszul elhelyezett szügyelős hám, de sőt a tulságosan szoros kantár is, elnyomja a felületesebben fekvő ereket s így akadályozza a vérnek a fejtől való elfolyását, vagyis vérbőséget idéz fel a fej összes szerveiben, a szemben is, s ez még fokozódik, ha a munkás állat tul is van terhelve, mert ez a végletekig vitt erőfeszítés meg vért hajt a mélyebben fekvő, el nem nyomható verőereken át az agyba s az avval összefüggő szembe is, ekként még erősebbé tevén a szemre káros, betegítő hatást.

Nagy ügyelettel szerszámozzuk hát s tartózkodjunk a tulterheléstől, mert nemcsak szem-, hanem egyéb betegségeket is felidézhetünk e gondatlanságunkkal.

Negyedik oka a ló megvakulásának a *kantár szem-ellenzője*. Nézze meg bárki is egy szeles, poros áprilisi napon, — de máskor is — pl. a fuvaros- és bérkocsislovak szemeit s látni fogja, hogy tele vannak azok az utca porával, mely beléjük verődött éppen a szemellenzők következtében, melyek a nekiütődött, felkavart szemetet egyenesen odaszórták. Nap-nap után történik ez is folytonosan s mégis csudálkozik némely ember, hogy annyi a vak fiakeres- meg más hasonló ló, de nem veszi észre, hogy milyen kevés a vak azon lovak között, amelyek kantárján ez a szemrontó ellenző hiányzik. Százazrei között pl. a szemellenzőt nem viselő katona-, csendőr-, rendőr- és egyéb nyerges lovaknak, alig akad vakja.

Le hát avval a szemgyilkoló ellenzővel, mely el is rutitja a ló fejét, eltakarván annak kifejezésteljes szép szemeit s ijedőssé, elragadóvá is tevén az állatot éppen avval, hogy a szabad látástól, teljes tájékozódástól megfosztja.

M. K.

Állatvédő Egyesületek Országos Szövetsége.

Ennek tárgyában az Országos Állatvédő Egyesület a következő körlevelet intézte valamennyi állatvédő egyesülethez:

Tisztelt Egyesület!

Egyesületünket állandóan az a törekvés vezérli, hogy az országban minél több állat- és madárvédő

egyesület alakuljon, mely törekvés azonban csak abban az esetben vezethet teljes eredményre, ha valamennyi egyesület minden pangás, hanyatlás vagy visszaesés kizárásával állandó és következetes tevékenységet folytat.

Ennek a követelménynek lehető biztosítása érdekében multhatatlanul szükséges, hogy az egyesületek egymás között és a központtal élénk és állandó érintkezésben és összeköttetésben álljanak, hogy az egyesületek állapotáról, tevékenységéről, óhajításairól és működésük eredményéről nemcsak egymás között és valamennyien valamennyiről tudomást és biztatást nyerjenek, de nagyon is kívánatos, hogy ez a tájékozás az ügy iránt való érdeklődésnek ebrentartása minden egyes állatvédőnek is hozzáférhetővé tétessék.

Ennek a fontos célnak elérése szempontjából kívánatosnak véljük, hogy az állatvédelem érdekében működő valamennyi egyesület egy szövetség kötelékében egyesíttessék és hogy e szövetség a gyakorlatban oly módon találjon kifejezést, hogy:

1. Az O. Á. V. E. választmányában minden egyesület 2—2 taggal képviselve legyen, kik az R. Á. V. E. választmányának tagjaival minde tekintetben egyenlő jogokat gyakorolnának;

2. hogy ugyanezek a kiküldöttek képviselnék a vidéki egyesületeket a szövetségi nagygyűléseken is, melyek az O. Á. V. E. közgyűléseivel egyidőben tartatnának;

3. hogy az O. Á. V. E. által kiadott „Állatvédelem” című havi folyóirat valamennyi állat- és madárvédő egyesület közlönye gyanánt szolgáljon, mely a vidéki egyesületek üléseiről és egyéb mozzanatairól szóló közleményeket közzétenné;

4. hogy ez a közlöny minden a szövetségbe lépett vidéki állat- és madárvédő egyesület által az összes tagok számára megrendeltetnék.

A negyedik pont alatt foglalt intézkedésnek nagy előnye nemcsak abból állana, hogy minden állatvédő egyesület szakszerűen szerkesztett folyóirat útján az állatvédelem körébe tartozó minden mozgalomról, eseményről és jelenségről állandóan tájékozódni, hanem mindenki, aki valamely állat- és madárvédő egyesület tagja, befizetett tagsági illetékéért oly ellenértéket kapjon, mely ingerül szolgálhatna arra nézve, hogy a vidéki állat- és madárvédő egyesületek minél több tagra tegyenek szert.

Az O. Á. V. E. számot vetve anyagi eszközeivel és az ügy iránt való köteles áldozatkészségénél fogva a 4-ik pont alatt foglalt feltétel teljesítését, illetőleg az ezzel összekötött teher viselését a vidéki egyesületek számára a lehetőségig megkönnyíteni kívánja.

Ez alapon az O. Á. V. E. az Állatvédő Egyesületek Szövetségébe lépő vidéki egyesületek tagjainak az „Állatvédelem” című havonként megjelenő szakfolyóiratot a következő feltételek mellett bocsájítja rendelkezésére:

a folyóirat egész évi előfizetési ára 70 fillér; minden egyesület minden tagja után az évi 70 fillér előfizetési összeget egyszerre legkésőbb a megelőző év december 15-éig beküldi az O. Á. V. E.-nek;

ugyanezen határidőre beküldi a tagok név- és lakjegyzékét, hogy a lap mindegyiknek címére közvetlenül megküldhető legyen. Talán nem is kell számításokkal bizonyítani, hogy az O. Á. V. E. a 70 fillérségi előfizetési ár megállapításával a lehetőség határáig ment, tekintve azt, hogy a postai szétküldés példányonként 24 fillért vesz igénybe és figyelmen kívül hagyva a címszalagok és expedíció kiadásait is, a folyóirat egész évre 46 fillérért engedtetik át az Állatvédő Egyesületek tagjainak.

Ezek után az O. Á. V. E. jelen felhívást teljes bizalommal ajánlja az ország állat- és madárvédő egyesületeinek figyelmébe és kéri a társegyesületeket, hogy ezt a kérdést minél előbb választmányaikban tárgyalják és döntés elé vigyék, úgy hogy december első felében legkésőbb az O. Á. V. E. tisztában legyen aziránt, hogy felhívása rokonszenves fogadtatásra talál-e és hogy kellő időben előkészíthesse a szükséges intézkedéseket, melyeknek célszerűség szempontjából a jövő év elejével kellene életbe lépniük.

Midőn az O. Á. V. E. a jelen ügyet a társegyesületek szíves jóindulatába melegen ajánlja, a legjobb reményekkel néz az eredmény elé.

Tisztelettel maradtunk az O. Á. V. E. nevében

Budapest, 1907. november 4.

Máday

ny. min. tanácsos, elnök.

Grimm Gusztáv
ügyvivő alelnök.

Hänsler Károly
h. titkár.

Egyesületi működés.

Az Országos Állatvédő Egyesület választmányi ülése 1907. november 16-án. Jelen voltak Máday Izidor elnökléte alatt Grimm Gusztáv t. elnök, dr. Szalkay Gyula t. alelnök, Groder Kornélné, dr. König Henrikné, Krizbay Mária, özv. Schmidt Miklósné, özv. Treszler Károlyné, Groder Kornél, dr. König Henrik, Monostori Károly, dr. Stern Adolf, Szeőke Béla vál. tagok, Piazza Antal tag és Hänsler Károly jegyző. Kimentették magukat K. Nagy Sándor t. alelnök, Grimm Gusztávné, Kakass Kálmán és Nagy Jenő vál. tagok. Elnök megnyitja az ülést és felkéri a jegyzőkönyv hitelesítésére dr. Szalkay Gyula t. alelnököt és Groder Kornélné vál. tagot.

Elnök előadja, hogy dr. Kukuljevič József távozásával, ki a titkári teendőket ideiglenesen ellátta, szükségessé vált a titkári állás betöltése. Az elnökségnek sikerült erre az állásra Monostori Károly m. kir. állatorvosi főiskolai tanárt megnyerni, ki már egyben ugyanezen állásban az egyesületnél működött és kinek tevékenysége az egyesület összes tagjainál a lehető legjobb emlékezetben van. Monostori tanárnak titkári állásra leendő megválasztását ajánlja az elnökség és pedig a nevezetnek kifejezett kívánságára, egyelőre ideiglenes minőségben.

A választmány Monostori Károly tanárt a titkári állásra egyhangulag megválasztja.

Elnök felemlíti, hogy a titkári állás hosszas üresedésének ideje alatt Hänsler Károly pénztáros a teendők

jórészenek többi hivatalos teendői mellett való végzésével buzgó és érdemes munkásságot fejtett ki, melyért a választmány külön elismerésére tarthat számot. A választmány egyhangulag hozzájárul ahhoz, hogy Hänsler Károly pénztárosnak jegyzőkönyvileg köszönet szavaztassék.

A legutóbbi választmányi ülés óta történekről már Monostori Károly titkár tett jelentést, melyből a következők emelendők ki:

Az egyesület által megindított „Madarak és fák napja” akció örvendetes eredményekkel járt. Ország-szerte terjedőben van e gyermeknapnak megülése s a jövő évben, mikor már a pályadíjnyertes irodalmi művek díjtalanul az érdekelt népiskolák és állatvédő-egyesületek rendelkezésére lesznek bocsáthatók, bizonyára még erősebb lendületnek induland ez üdvös, a gyermekvilágra erkölcsileg is jótékonyan ható intézmény.

Az egyesület ismeretes „Ifjúsági országos madárvédő liga” nevű intézménye is hódít. A választmányi ülésen előadottakból t. i. afelől nyerünk értesítést, hogy eddig különféle iskolák és egyéb testületek ország-szertszerte több mint 20.000 liga nyomtatványt kértek és kaptak ingyen s ezekből a választmányi ülés napjáig aláírottan már több száz vissza is érkezett.

Az egyesület felhívta az összes vidéki állat- és madárvédő egyesületeket, (l. lapunk más helyén) hogy az állatvédelmi ügy előbbvitelére és tökéletesbitésére alakuljanak az anyaegyesülettel egyetemben országos szövetséggé, annál inkább, mert ekként lehetővé válik az egyetlen hazai állatvédelmi szaklapnak, az „Állatvédelemnek” küldése is minden tagnak, rendkívül kedvezményes évi 70 fillérségi előfizetési áron s lehetővé válik ekként az országos jótékonyasági állatvédelmi ügynek általánosítása és üdvös működésének kiterjesztése és hatásosabbá tévése.

A mozgalom ebben egészen új keltü lévén, máig csak egy, az esztergomi egyesületről lehet beszámolni mint olyanról, amely a szövetkezésre úgy látszik kész, amennyiben ez az állatvédő egyesület tagjai részére a mondott lapkedvezményt már is igénybe veszi.

Az évenként kiadott gyermeknaptár, mely a tanítói Eötvös-alapnak máris jelentékeny összegeket juttatott s van hivatva erősebb elterjedés esetén még juttatni, ez évi kiadásában lassan bár, de fogy. Kívánatos volna, hogy a terjesztésére felkért iskolaszékek és városi előjáróságok, de minden ügybarát is, ki a jótékonycélú Eötvös-alapnak fillérekből összegyűlemlő száz és ezer koronákat kíván ekként juttatni s egyben a gyermekvilág erkölcsi érzelmének fenntartásához és fokozódásához óhajt járulni (s mely nemesen érző ember nem óhajt) kívánatos volna, mondjuk, hogy mindezen tényezőket melegebben is felkarolják ezt az ügyet is, a madarak és fák napja és az országos ifjúsági madárvédő ligával együtt, hogy így az O. Á. V. E. törekvése még nagyobb, még jótékonyabb sikerekre mutathasson.

Az országos állatvédő egyesület figyelemmel kísérvén többek között a székesfővárosi u. n. ebvásárt a Központi városháza udvarán, sajnosan konstátálta, hogy az semmiképen sem felel meg a modern állatvédelmi kívánalmaknak, sőt erősen veszélyezteteti még a köz-

egészségügyet is avval, hogy lehetővé teszi kóbor ebek odavitelével a veszetheg terjedését is. Ebből folyólag felkérte az egyesület a székesfőváros tanácsát arra, hogy e vásárt alkalmas módon rendezze, vagy beszüntesse.

Az egyesületnek ama törekvése, hogy a vidéken minél több és a célnak minél megfelelőbb állat- és madárvédő egyesület alakuljon, ujabban is sikerrel járt. Alakulóban van t. i. ily egyesület Nyiregyházán, Aradon és Szt.-Endrén. Nyiregyházán dr. Kukuljevič, volt egyesületi titkár, tartott az alakuló gyűlésen előadást, Szt.-Endrén pedig Monostori jelenlegi titkár fog tartani.

Ilyen vidéki egyesületek alakulását elősegíti az anyaegyesület belügyminiszterileg approbált alapszabályminták és az alakulást magyarázó nyomtatványok díjtalan küldésével is.

Szalkay Gyula dr., tanár, az egyesület régi, érdemes tagja és tb. alelnöke, különböző állatvédő munkákat és nyomtatványokat ajándékozott az egyesület könyvtárának, miért a választmány köszönetet szavazott.

Az elnökség az O. Á. V. E. alapszabályait a változott viszonyokhoz képest módosítandóknak tartja és e célra egy bizottság kiküldését javasolja, melyben résztvenni K. Nagy Sándor, Grimm Gusztáv ügyvivő-alelnök, Monostori Károly titkár és Haensler Károly pénztáros kéretnek fel.

A vidéki egyesületek alapszabálymintáihoz adandó utmutatást Monostori Károly titkár elkészítvén, annak kiadása az elnökség feladatává tétetik.

A f. évi április 26-án tartott közgyűlés határozata értelmében az O. Á. V. E. 25 évi fennállásának megünneplésére egy decemberben tartandó közgyűlés feladatává tétetett. A választmány ennek a közgyűlésnek előkészítése végett javaslatlétével egy bizottságot küldött ki, melybe Grimm Gusztáv ügyvivő-alelnök, K. Nagy Sándor, Monostori Károly titkár és Haensler Károly pénztáros választottak meg.

Az egyesület telepén levő állatmenedékházban a lefolyt 3 hónap alatt 59 állat lelt helyet. A menedékház f. évi kiadásai november hó 16-ig 2933 koronát vetek igénybe, a bevétel 1350 koronát tett ki, az egyesület ráfizetése eszerint 1583 korona.

Haensler Károly pénztáros jelentése szerint az egyesület vagyona 68.869 kor. 76 f., 4 hónapi pénzforgalma pedig 3751 kor. 67 f., 549 kor. 34 f. egyenleggel.

Haensler Károlynak felügyelői jelentése szerint 4 hónap alatt 72 napon 235 különféle felügyelői eljárása volt.

A napirend letárgyalása után Monostori Károly titkár egy, ábrák előmutatásával kapcsolatos előadást tartott a háziállatok némely rossz szokásáról és azok orvoslási módjáról, mely előadást a választmány feszült figyelemmel és élénk tetszéssel hallgatta és örömmel fogadta annak bejelentését, hogy a választmányi ülésck a jövőben is hasonló előadások tartásával fognak gazdagítani, melyek tartására Monostori titkár azzal vállalkozott, hogy ily előadások tartására más illetékes előadókat is megnyerni igyekezend.

Jelentés a december 7-én tartott választmányi ülésről. Jelen vannak marosi Máday Izidor ny. min. tanácsos elnökle alatt Monostori Károly titkár, Haensler Károly jegyző, Benkes Ferencné, Grimm Gusztávné, Groder Kornélné, dr. König Henrikné, Krizbay Mária, Rajcsics Hedvig, özv. Schmidt Miklósné, Groder Kornél, dr. König Henrik, Szeőke Béla, dr. Stern Adolf vál. tagok, Monostori Ágnes, Monostori Margit és Piazza Antal tagok. Kimentették magukat Grimm Gusztáv tb. elnök, Feder Ferenc és Kakass Kálmán vál. tagok.

Elnök megnyitja az ülést és felkéri ezen jegyzőkönyv hitelesítésére dr. König Henrik és dr. Stern Adolf tagtársakat.

Haensler Károly jegyző bemutatja a mult ülés hitelesített jegyzőkönyvét.

Elnök előadja, hogy a választmányának határozata folytán az idén tartott közgyűlés jóváhagyó tudomásul vette azt, hogy az egyesület 25 évi fennállásáról egy f. é. december hóban tartandó közgyűlésen történjék megemlékezés. Az elnökség ehhez képest már előkészületeket is tett ennek a közgyűlésnek megtartására, azonban mivel az elnökség tagjai, illetőleg azok a munkatársai, kikre a közgyűlés előkészítése egész sulylyal nehezedik, éppen most az év végén a folyóügyekkel rendkívüli mértékben vannak megterhelve és a most folyó levelezés a vidéki egyesületekkel, a „Gyermeknaplár“ expediálása is éppen ebbe az időbe esik, továbbá mert az ügyvivő alelnök is a munkában túlfeszített állapota miatt némi kiméltre tarthat igényt, az elnökség azt a javaslatot teszi; hogy a december hóra tervezett közgyűlés megtartása mellőztessék és az egyesület 25 évi fennállásáról való megemlékezés a tavasszal tartandó rendes közgyűlés napirendjére tűzessék ki.

A választmány a javaslatot elfogadja.

Elnök bejelenti továbbá, hogy dr. Kukuljevič József, ki tudvalövőleg a f. év tavaszán mint m. kir. állatorvos a Faluszemesen szervezett új állomásra helyeztetett át, az elnökséghez levelet intézett, melyben figyelemmel arra, hogy az egyesületnek most már a szakszerűség szempontjából is kiváló tekintélynek örvendő titkára van és mert szakmája művelésére és irodalmi munkákra kívánja tevékenységét központositani, az egyesületi közlőnyek szerkesztéséről lemond.

Dr. Kukuljevič levele felolvastatik, mire a választmány az elnök indítványára a lemondást, figyelemmel a felhozott és méltányolt indokokra, tudomásul veszi, dr. Kukuljevič József tb. titkárnak az „Állatvédelem“ szerkesztése körül és az ügy előmozdítása érdekében három éven át szerzett érdemeiért, egyhangulag teljes elismerést szavaz és azt a reményét fejezi ki, hogy dr. Kukuljevič, amennyire államszolgálati viszonyai engedik, jövőre is kész leend az egyesület támogatására és az állatvédelem ügyének szolgálatára.

A választmány egyuttal örömmel veszi tudomásul, hogy az 1908-ik évtől kezdve az „Állatvédelem“ szerkesztését az egyesület jelenlegi titkára, Monostori Károly főiskolai tanár újból átveszi.

A titkár jelentéséből kiemelendő, hogy az O. Á. V. E. nek a vidéki egyesületekhez intézett az a felhívása, melyben a Magyarországi Állatvédő Egyesületek Szövet-

ségének eszméjét pendítette meg, örvendetes visszhangra talált, amennyiben több oldalról érkezett a tervnek kedvező nyilatkozat, de az idő rövidségére való tekintettel a szövetséghez való csatlakozást kimondó ülések még nem voltak megtarthatók. Elsőnek csatlakozott az állatvédő egyesületek között oly előkelő helyet elfoglaló kőszegi egyesület, mely a szövetségben való képviselőül az egyesület érdeműs elnökét, Chernel Istvánt és alelnökét, Chernel Istvánné urnőt küldötte ki. A szövetséghez csatlakoznak továbbá eddigelé a soproni, esztergomi és szt.-gotthárdi egyesületek.

A választmány a bejelentést és a kőszegi egyesület küldötteit örömmel üdvözölte.

Titkár bemutatja a kőszegi egyesület indítványát, mely arra irányul, hogy vadászkiutaknak a vadászok kíséretében való vasuti szállítása tekintetében fennálló visszasságok a lehetőségig orvosoltassanak.

A választmány az indítványt tanulmányozás és a legközelebbi ülésen való tárgyalás előkészítése céljából a titkárnak kiadja.

A titkár jelentést tesz továbbá a Nyiregyházián ujonnan alakult egyesületről, mely körül annak kezdeményezője, Kubacska István tanító és Balla Jenő városi tanácsos szereztek kiváló érdemeket. Az egyesület Májerszky Béla polgármester, elnök hathatós támogatása mellett máris élénk tevékenységet fejt ki és sikert biztosító lendületnek néz elébe, mit a választmány elismeréssel vett tudomásul.

Szentendrén a városi polgármester, Maximovits pártfogása alatt egyesület van keletkezében, melynek alakuló közgyűlése december 15-re hivatalán össze, annak alkalmával az egyesületi titkár fogja az országos egyesületet képviselni és előadást tartani.

A titkári jelentésből a választmány köszönettel veszi tudomásul, hogy a földmivelésügyi miniszter ur az egyesület kérelmére megengedni méltóztatott, hogy dr. Kukuljevič József m. kir. állatorvos ur hivatalos teendőinek sérelme nélkül az egyesület felkérésére vidéki állat- és madárvédő egyesületek alakítása körül az egyesület segítségére lehessen.

Hasonlóan köszönettel veszi tudomásul a választmány annak bejelentését, hogy a földmivelésügyi miniszter ur a Gyermekeknaptárból a telepese községek iskolás gyermekei számára 2000 példányt rendelt.

A napirenden levő ügyek letárgyalása után az egyesületi titkár, Monostori Károly tanár a baromfiak leülése körül alkalmazható újabb és kiméletesebb eljárásról, valamint a háziállatok némely rossz szokásáról és e rossz szokások ellensúlyozása, vagy orvoslása tekintetében alkalmas eljárásokról szemléltető ábrák és eszközök előmutatásával kísért előadást tartott, melyet a választmány élénk érdeklődéssel hallgatott meg és nagy tetszéssel fogadott.

Az O. Á. V. E.-be belépett új tagok:

Rendes tagok: Róth Lajos, Körnerné, őrnagy neje, Győr, Fleischmann Jakab butorkereskedő, Lányi Ernő, Bartos Lajosné, Gátfalvy Henrik máv. mérnök, Szolnok, Komka János, Hajós Miksa posta-táv. hivatalnok, Proszta Blanca, Győr, Wágner

Aurél gymn. t. Rákospalota, Kovách Emilia magánzónó, dr. Popovics Sándor, államtitkár, báró Hammerstein Richard nagybirtokos, lovag Merfart Viktor min. s. titkár, Plesch Lajos, Nika Mizi magánzó, Csesznák Istvánné, Novák Nándor diák, Hollán Sándorné min. tanácsos neje, Back Frigyes, Opper Magda, Karcza Kálmán, Schwarcz Magda, Véssey Ferenczné, Győr, Convent, özv. Neuhold Jánosné, Neuhold Cornél, dr. Frigyesy József, Bernáth Gyula gymn. tanuló, Morlin Alice min. tanácsos leánya.

Állatvédő egyesület alakításának kezdeményezése Nyiregyházián. A szabolcsvármegyei tanítótestület nagy gyűlését október hó 9-én tartotta Nyiregyházián Orsovsky Gyula egyesületi elnök vezetése alatt. Jelen voltak Májerszky Béla Nyiregyháza polgármestere, Bogár Lajos főjegyző, Balla Jenő tanügyi tanácsos, Janoszky Endre gazdasági tanácsos, Prak Géza aljegyző, Siklósy István főmérnök, Kertész Bertalan főkapitány, Leffler Sámuel főgymn. igazgató és dr. Pröhl Vilmos tanár vezetése alatt a főgymn. VIII. oszt. növendékei, Rutkay Gyula gör. kath. főesperes, Szojka Gyula r. k. káplán, Szikszay Sándor a gazd. egyesület titkára, Lengyel József kir. tanfelügyelőségi tollnok, Gáspár Gézá né polg. isk. igazg., Kardos István polg. isk. igazg. és a szabolcsvármegyei tanítóegyesületnek mintegy 130 tagja. Nagykálóból Nánásy József tkp. igazg. és Seress József főjegyző.

A gyűlés kimagasló részét dr. Kukuljevič József m. kir. állatorvos, az Országos Állatvédő Egyesület képviselőjének, Kubacska István járásköri elnök buzgó kezdeményezése folytán tartott előadása képezte: „Ethika és a gyakorlati állatvédelemről“.

A felolvasás osztatlan tetszéssel találkozott. A nagygyűlés kimondta, hogy Szabolcsvármegyében Nyiregyháza központtal az „Állatvédő Egyesület“ megalakítását szükségesnek tartja és öt tagu bizottságot küldött ki Kubacska István járásköri elnök elnöksége alatt, hogy minél előbb hívja össze Nyiregyháza társadalmának vezető férfiai és az Állatvédő Egyesületet alakítsa meg.

Dr. Kukuljevič József m. kir. állatorvos urnak fáradságáért és tanulságos előadásáért jegyzőkönyvileg mond köszönetet.

Köszönetet és elismerést szavaz az Országos Állatvédő Egyesület központi elnökségének, amiért lehetővé tette és elősegítette az állatvédő egyesület megalakítását. („Nyirvidék“.)

A nyiregyházi állatvédő egyesület megalakulásáról a „Nyirvidék“-ben megjelent közleményből a következőket vesszük át, sajnálván, hogy lapunk szűkre szabott tere miatt csak kivonatot közölhetünk:

Májerszky Béla polgármester és Kubacska István tanító nov. hó 20-án, szerdán délután 4 órára alakuló gyűlésre hívták össze Nyiregyháza társadalmának számos tagját. Jelen voltak: Májerszky Béla polgármester, dr. Vilt György kir. tanfelügyelő, Balla Jenő közigazgatási tanácsos, Janoszky Endre gazdasági tanácsos, Géczy Géza árvaszéki ülnök, Trak Géza aljegyző, dr. Bodnár István ügyvéd, Surányi Imre bankigazgató, Okolicsányi Géza, Csengery Mihály, Barzó Pál, Marschalkó Gusztáv,

Tamásy Endre, Jóba Elek, Oberländer Zsigmond, Csapka Géza, Kromy Károly, Werner László, Kardos István, Orsovsky Gyula, Varga György, Király Imre, Jáger Péter, Mandrásky Aurél, Bónis Menyhért, Oláh Sándor, Pataky Lajos, Szabó Pál, Fábíán Ferenc, Kubacska István.

Májerszky Béla polgármester üdvözölte a megjelent állatvédő barátokat, örömeinek ad kifejezést, hogy az állatvédelem eszméje Nyiregyházán is hódít, azt mutatja azon érdeklődés, amellyel a megjelent urak az alakuló gyűlés iránt viselkedtek. Felkéri Kubacska István tanítót, hogy ismeresse jelen alakuló gyűlés célját, aki lelkes szavakkal ecseteli az állatvédelem és az ennek szolgálatában álló állatvédő egyesületek jelentőségét. Azután röviden vázolja hónapokon át folytatott tevékenységét, mellyel az egyesület alakítására ugyszólván a talajt előkészítette. Figyelemmel hallgatott és tetszéssel kísért előadásának végén indítványozza, hogy a jelenlevők mondják ki az állatvédő egyesület megalakulását, határozzák el, hogy az egyesület „nyiregyházi” vagy „szabolcsvármegyei” címet viselje.

Majd Balla Jenő közigazgatási tanácsos beszélt az állat- és madárvédelem fontosságáról, a madarak hasznáról. Kiemelte, hogy különösen az iskola feladata — karöltve az állatvédő-egyesülettel — odahatni, hogy az iskolák növendékei a fészekrombolás, madárpusztítástól visszatartassanak. Reméli, hogy az „állatvédő-egyesület” e téren is eredményeket fog elérni.

A jelen voltak egyhangulag lelkesedéssel mondták ki az „állatvédő-egyesület nyiregyházi fiókjá”-nak megalakulását. Felolvastattak az alapszabályok és némi változtatással elfogadtattak. A tisztkart egyhangulag választották meg. Elnök: Májerszky Béla polgármester. Alelnökök: Balla Jenő közigazgatási tanácsos és Leffler Sámuel főgimnáziumi igazgató. Pénztáros: Surányi Imre, a kölcsönsegélyező-egylet igazgatója. Jegyző: Trak Géza városi aljegyző. Titkár: Kubacska István tanító. Taggyűléssel Balla Jenő és Kubacska István bizattak meg. A jelen volt tagok között kiosztattak azon kiadványok, amelyeket az országos állatvédő-egyesület az alakuló gyűlésre küldött le.

A kőszegi fiókegyesület november 25-én választmányi ülést tartott, melyen Chernel István elnöklése mellett résztvettek: Chernel Istvánné alelnök, Hegedüs János e. ügyész, Miske Kálmán báró, Freyler Lajos, Kincs István, Törzs István, Nykodém Julia vál. tagok, Róth Jenő és Waisbecker Ede számvizsgálók.

A távollévő titkár helyett az elnök tett jelentést a folyó ügyekről. Napirend előtt kegyeletes szavakkal emlékezett meg *Werther Alvin* elhunytáról, aki az anyaegyesület megalapítója volt, továbbá az egyesület elhalt tagjairól: *Barkó Sándor* alapító- és *Schmiddeg Jánosné grófné* rendes tagról. Emlékük jegyzőkönyvileg megörökítettett.

Az új tagok szerzése ügyében indított mozgalom eredményeképpen 20 új tag lépett az egyesületbe, névszerint: Bobus Katalin, Weinberger Gusztáv, Lauringer Elek, Axer Jenő, Schneller Aurél dr., özv. Matzner

Alajosné, Bács Kálmán, özv. Gerencsér Uzorné, Pavetics Ede, id. Sissovcics Lajos, Mederl János, Waisbecker János, Hutter Ferenc, Horváth Sándor, özv. Wocher Lajosné, özv. Csupor Józsefné, özv. Redl Mihályné, Biró Anyos, Schneider Konstantin r. tagok, Unger Elek családtag.

A pécsi orsz. kiállítás október 15-én bezáratván, az egyesület kiállított tárgyaiból 50 darab fészekodvat és többféle etetőt, a Pécssett székelő „Mecsek-Egyesület Madárvédő-osztályának” ajándékozott. A kiállításon való részvételünk teljes sikert aratott s csoportunkat a legelső díjjal, *díszoklevéllel* (Grand Prix) tüntette ki a bíráló bizottság.

A jövő évben Londonban rendezendő magyar kiállítás bizottsága felszólította egyesületünket is a részvételre; minthogy azonban ez tetemes költséggel járna, nem vállalkozhatunk.

Az anyaegyesület részéről az „Országos Ifjusági Madárvédő Liga” ügyében indított mozgalmat a magunk részéről is felkaroltuk s nem csupán a kőszegi kath. és evang. elemi iskolákban, hanem a polgári iskolában és a 6 osztályu gimnáziumban, valamint a szombathelyi főgimnáziumban és a pinkafői kath. elemi és polgári iskolákban szervezni segítettük a ligát, mely így 1530 tagot kapott. A kőszegi tanintézetek szegényebb tanulói részére 280 liga-jelvényt ajándékoztunk. Lépéseket tettünk továbbá az iránt, hogy vidékünk többi tanintézeiteiben is megalakuljon a liga.

Elhatároztuk, hogy a téli etetés a múlt évben követett eljárás szerint történjék s Róth Jenő az idén is készségesen vállalkozott annak feltügyelésére és ellenőrzésére. A megromlott etetőket kijavítottuk s 4 újat (Berlepsch-féle etetőburát) rendeltünk meg, azonkívül megfelelő etetőanyagot. Elhatároztuk továbbá, hogy Kőszeg várostól ajándékozott 20 szálfából fészekodvat készítettünk s minden tagnak 2 darabot ingyen engedünk át, a többit pedig elárusítjuk. Elnök bemutatja új fajta cserépfészkelőit, melyekkel a jövő tavasszal kísérletezni fog.

Az anyaegyesületnek a hazánkban működő állat- és madárvédő egyesületek országos szövetkezete és egy közös, minden tagnak járó, havi közlönye ügyében kelt leiratát egész terjedelmében elfogadtuk s az O. Á. V. E. választmányába egyesületünk részéről kiküldettek: *Chernel István* elnök és *Chernel Istvánné* alelnök. Megbízatásuk jövő évi rendes közgyűlésünk napjáig terjed, mikor azután a következő évre kiküldendő tagokat a közgyűlés fogja megválasztani.

Ugyancsak elhatároztuk, hogy az O. Á. V. E. kiadásában megjelent „Gyermeknapjár” új évfolyamából 260 darabot rendelünk meg s szétosztjuk azokat a helybeli tanintézetek szegényebb sorsu tanulói között.

Könyvtárunk a következő művekkel gyarapodott: *Dr. Fromm Géza*: Madárvédelem I., II. füzet.

Krécsy Béla: A „Fák és madarak napja az iskolában”.

Máday Izidor: Az „Orsz. Állatvédő-Egyesület” huszonötévi működése.

Botrányos állatkinzásról tudósított a soproni társaság, mely Vaskomjátton fordulván elő, a feljelen-

tést egyesületünk tette meg a felső-őri főszolgabirónál, aki Lukits József földmivelőt, amiért tehenét ágas kapával titlegelte, 3 napi elzárásra, 50 korona pénzbüntetésre és 2 korona tanudij lefizetésére ítélte.

Végül elnök szóvá teszi, hogy az ebek vasutakon való szállítása még mostanság is oly botrányos, hogy sérti az utazó közönség jobb érzését. Ugyanis az a szokás, hogy az utazót kísérő nagyobb ebek rendesen tisztátalan, teljesen alkalmatlan, sőtét „ebrekeszbe” kerülnek. Gyakran több idegen eb kerül így össze s mert ritkán fér meg egymással, üvölt, vonít, marakodik, minek révén a közönségnek valóságos botrányban van része, a tulajdonos meg érzékeny kárt is szenvedhet, mert nem egy esetben értékes vadászkutya az áldozat. Hogy e tisztátalan, szennyes ketrecek mindenféle fertőző betegségeknek is melegágyai, az csak természetes. Mindezek alapján indítványozza az elnök, hogy az anyaegetesület kéressék föl aziránt, hogy konkrét javaslatunk alapján átírjon vasutaink üzletigazgatóságaihoz az ebek oly módon való szállítása dolgában, mely állatvédelmi szempontokból nem kifogásolható s az ebtulajdonos utasoknak is kényelmére válik, sőt megnyugvására is, amennyiben nem teszi ki őket annak, hogy esetleg kutyájuk a kinzó kamarában holmi nyavalyát szerez, vagy erősebb utitársainak áldozatául esik.

Az indítvány egyhanguan elfogadtván, a konkrét javaslat megszerkesztése elnökre bízott.

A Soproni Állatvédő Egyesület szeptember havi választmányi gyűlésének fontosabb tárgyai és határozatai:

1. Elnök a gyűlés megnyitása után meleg szavakkal emlékszik meg az egyesület két buzgó választmányi tagjának, Kellner György városi erdőmesternek és Rohn Nándor, a kath. főelemi iskolák igazgatójának elhunytáról és az egyesület körül szerzett érdemeiről és indítványozza, hogy az egyesület mély részvételének felkelés által adjon kifejezést; ami meg is történt.

2. Másodtitkár felolvasta az utolsó gyűlés jegyzőkönyvét, amelyet az elnök a választmány hozzájárulása után hitelesített.

3. Első titkár előadta az utolsó gyűlés óta történt fontosabb dolgokat; nevezetesen:

a) Dr. Fromm Géza háromféle madárvédelmi munkájának 5—5 példányára előfizetett az egyesület, az I. és II. füzet megjelent és beérkezett, a III. füzet még nem. Kérdés: a III. füzet beérkezése után hová adassék az 5—5 példány.

Határozat: 1—1 példány mind a három füzetből adassék az egyleti könyvtárba, a katolikus, angol, és izraelita elemi iskolába és az állami polgári fiúiskolába.

b) Az utolsó gyűlés óta elhaltak: Rohn Nándor és ma a gyűlés napján Kellner György érdemes választmányi tagok, Nelky József, Hauer József, Németh Miklós és Boor Károly rendes tagok. A gyászoló családoknak átiratilag fejeztetett ki az egyesület részvéte.

c) Első titkár beküldött a helyi lapok szerkesztőségéhez egy a madárvédelem érdekében írott cikket, amely azokban meg is jelent és még különféle cikket, illetve közlést az „Állatvédelem” szerkesztőségéhez,

amely abban részint szintén már megjelent, illetve megjelenni fog.

d) Grimm Gusztáv urat, az orsz. állatv. egyes. ügyvivő alelnökét üdvöztöltük a nevezett egyesület tiszteletbeli elnökéül való megválasztatása alkalmából. Grimm ur kifejezte egyesületünknek a köszönetét.

Az országos állatv. egyesülettől kapott 25 darab 1906. évi évkönyv szét lett küldve az „Állatvédelem” 8. számával.

e) Az országos állatv. egyes. kiadásában megjelent Marosi Máday Izidor ny. minist. tanácsos, az orsz. állatv. egyes. elnökének, „Az Országos Állatvédő Egyesület 25 évi működése” című műve, amelyből nevezett egyesület két ingyenpéldányt küldött, az egyik az elnöknek adatott át, a másik az egyesületi könyvtárnak. Küldött az O. Á. V. E. még Chernel István „Az okszerű madárvédelem” című művéből öt ingyenpéldányt, amelyből az elnök, a két könyvtáros és az egyes. könyvtáros kapott 1—1 példányt.

f) Az O. Á. V. E. egy „Országos Állatvédő Ligá”-t szándékozik létesíteni; erre vonatkozó 150 drb felhívás beérkezett és szét lett küldve az itteni iskolák és egyéb tanintézetekhez.

g) A dénesfai iskolás gyermekek közül 40 belépett egyesületünkbe mint ifjusági (ingyenes) tag, miért is küldtünk oda 40 emléklapot ezek számára és különféle röpiratot, könyvet és alapszabályokat.

h) Egyesületünk egyik óhaja volna egy lómentő kocsis beszerzése, de miután ez egy több évi jövedelmünkkel sem összeférő összegbe kerülne, a nemes óhaj egyelőre nem teljesülhet.

i) Egyes tagjaink közlése szerint a madárvédelemmel össze nem férő azon rossz szokás kapott itt lábra, hogy egyes kertekben nyáron, majdnem esténként, durranó röppentyüket eregetnek fel; miután ezzel a madarakat felriasztják fészkeikből és el is riasztják egészen, ami által azoknak költései is elpusztulnak, ezen körülmény fel lett jelentve illetékes helyen. A rendőrfőkapitányság közölte, hogy intézkedett.

j) Dr. Fromm Géza beküldött a madarak megvédése érdekében egy felkérést az itteni főispánhoz. Öméltósága ezt visszavárolag átküldte tudomás végett egyesületünkhöz.

A felkérést tudomásul véve, közöltük Öméltóságával egyesületünk eddigi működését a madárvédelmi téren, hogy csekély jövedelme mellett sokat tett és jövőben is tenni szándékozik, de a megye vidékén, dacára annak, hogy különféle erre és az általános állatvédelemre vonatkozó röpiratot és könyvet minden egyes községbe már szép számban (ingyen) küldött, eddig nagyon csekély támogatásban részesült.

Mesterséges *fecské*-fészkek alkalmazását nem tartjuk szükségesnek. Dr. Fromm G. ur t. i. egy erre vonatkozó ajánlatot is mellékelte beadványához.

k) Elintéztetett az utolsó gyűlés óta 86 ügydarab illetve levelezés.

A választmány a történeteket köszönettel tudomásul vette.

Első titkár a következő két indítványt adta elő:

1. Miután az eddig alkalmazott madáretető-készülékek közül azon nagy etetőház vált be legjobban, amely a városi erdőszlak mellett annak idején Muck Endre ur tiszteletére állított; mert ebben a sok madár az eledelen kívül menhelyet is talál (a tető alatt, belül t. i. köröskörül karzat van), az etetés egy meglehetősen nagy terület számára összpontosítva, így áttekinthetőbbé téve és megkönnyítve van, legcélszerűbb volna minden évben egy erre alkalmas más helyen egy ilyen nagy magáretetőházat felállítani; pl. a jövő évben egyet az Erzsébetligetben, az utána következő évben egy ilyent a Deákterén stb.

Határozat: Az indítvány elfogadtatott.

2. Egy régebbi választmányi határozat folytán megyénk azon községeibe, ahol legalább két tagja van egyletünknek, évenként 2 drb ingyenes madárfészekodut, ahol pedig négynél több tag van, oda azonkívül évenként egy ingyenes madáretető-asztalt is küldünk; dacára ennek egyletünk vidéki tagjainak száma évről-évre kevesebb lesz.

Célszerűnek tartanám, ha egyletünk, a fészekoduk és etető-asztalok küldésének megszüntetésével, a megye vidéki iskoláihoz egy felhívást intézne, melynek folytán az iskola igazgatója vagy főtanítója egyletünknek tagokat szerezne, ezek névsorát egyletünkkel közölné, a tagsági díjakat évenként beszédetné, de ezeknek csak negyedrészt küldené be egyesületünkhez, a többi összeget pedig az ottani tagokkal egyetértve, az illető község állat- illetve madárvédelmi céljaira használhatná fel és az egyletet évenként az e tekintetben ott történekről értesítené.

Határozat: Ezen indítvány szintén el lett fogadva.

Több tárgy nem lévén, elnök a megjelenteknek újból kifejezve köszönetét, bezárta a gyűlést.

Krump M., első titkár.

Az Esztergommegyei Állatvédő Egyesület f. hó 9-én Marosi József elnöklése alatt választmányi ülést és közgyűlést tartott, melynek tárgyaiból a következőket emeljük ki:

Az alapszabályok, melyeket az egyesület a kormányhoz felterjesztett, ennek kívánságához képest oly irányban lettek kiegészítve, hogy azokban a madarak, kiváltképen pedig a hasznos madarak védelme is kellő méltatásban részesült.

Felvételt az alapszabályokba a madarak téli etetésének rendszeresítése, a mesterséges fészekodvak terjesztése, előadások rendezése, madárnap létesítése, fészekligetek alakítása és több ehhez hasonló, melynek ugyan az egyesület tevékenységi körébe eddig is bevonattak, de az alapszabályokban kifejezetten elő nem fordultak.

Az elnök többek között bejelentette, hogy az egyesület bár még a kezdet nehézségeivel küzdve, mégis figyelemre méltó tevékenységet fejtett ki és némi eredményeket ért el. Így pl. majdnem 100 drb mesterséges faodu lett a városban eladva 90 fillérjével, pedig ebben az agyagfészkek számítva nincsenek. Oduk alkalmaztattak a városi temetőben is. Vaszary Mihály érsek-

primás jószágigazgató az egyesület példáját követvén, 100 drb fészekodut készíttetett, s azokat a vár, a kánoki kertek és egyéb uradalmi helyen kiszögeztette, mely intézkedésért az egyesület jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

Az egyesületi tagok és ezek utján mások is széles körben felhívtak arra, hogy téli, zord időben, kivált mikor a hó fekszik, a madarakat etessék. Etetők felállításáról az egyesület gondoskodik.

Hasonló kérelmet intéz a buzgó elnök az iskolák vezetőihez is, abban a helyes feltevésben, hogy a madarak etetésére buzdított és vállalkozó gyermekek nem lesznek többé madárüldözők.

Az O. Á. V. E. idej gyermeknaptárából az egyesület 500 példányt rendel meg az iskolás gyermekek közt leendő kiosztás végett.

Az egyesület kérelmére a város hatósága 25 drb madárvédelemre felhívó táblácskát készíttetett, melynek alkalmas helyeken így figyelmeztetik a közönséget: „Ne bánsd a fát, óvd a madarat, véd a fészket is! — aki ez ellen vét, a rendőrkapitányság 100 koronáig büntetheti.”

Elhatározta az egyesület, hogy minden egyes fizető tagjának részére megrendeli az O. Á. V. E. közlönyét, az „Állatvédelem” c. havonként megjelenő szaklapot.

Esztergom városának a gyűlésen megjelent rendőrkapitánya azzal az elismerésreméltó kérelemmel fordult az egyesületi tagokhoz, hogy az állatok kinzói ellen tegyenek jelentést, vagy hívják erre fel a rendőröket, mezőőröket, kik ily irányba már kioktatva lettek.

Midőn örömmel regisztráljuk a legfiatalabb állatvédő egyesület sokat ígérő, bár rövid működéséről szóló adatokat, megemlíti még, hogy az egyesület buzgó választmányi tagja, Szölgvény Gyula, a Madarak és fák napjának ünneplése alkalmával egy velős és tömör előadást tartott, mely külön lenyomatban is megjelent és ezt a füzetkét a szerző 30 fillérért bérmentve küldi szét.

IRODALOM.

Utmutató a mesterséges fészekodvak alkalmazásához és egyéb madárvédelmi intézkedésekhez. A m. kir. földmivélségi miniszter megbízásából írta Csörgy Titus, a M. O. K. adjunktusa. A földmivélségi miniszterium kiadványainak sorozatában most már másodikban jelent meg ez utmutató, melynek első kiadása sok ezer példányban forog közkezen és nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a madárvédelem iránt hazánkban az érdeklődés a művelt közönség körében ébresszessék. Ezt a célt szolgálja a jelen második kiadás is, melyet Herman Ottónak, a Magy. Ornithologiai Központ igazgatójának előszava vezet be. H. O. kiemeli e második kiadásnak külön jelentőségét, mely abban rejlik, hogy amíg az első kiadás irányító része teljesen azokon a tapasztalatokon alapult, melyeket a gyakorlati, alkalmazott madárvédelem megteremtője, Berlepsch Seebach János báró Németországban szerzett, e második kiadás már

oly tapasztalatokra is támaszkodik, amelyeket itthon szereztünk.

A jelen utmutató nagy súlyt fektet arra, hogy a madárvédelem ügyének a társadalom közreműködését megnyerje. Ide vall az, hogy mindinkább sikerül a be rendezések szükségleteit itthon kiállítani: gyár, kisebb üzemek, sőt egyesek is buzgólkodnak ezen a téren; keresik és elfogadják az utmutatást; az állam is segít, ahol ez meg van okolva. H. O. bizalommal tekint e részben a jövőbe, mely szerinte „csak javulást hozhat, a „Madarak és Fák Napja“-nak az elemi iskolákban való behozatala által, mely különösen az O. Á. V. E. közbenjöttével, de különben is széles körben életre kelt.“

A jelen második kiadásban mint új fejezetek szerepelnek a „magyar fészekodu-minták“, továbbá „a fészekodvak gyártása“, mely utóbbi kiválóan fontos és örvendetes ujtás azért, mert az országban máris sokan és sok helyütt próbálkoznak fészekodvoknak házilag való előállításával és mivel ez gyakran nem a szükséges szakértelemmel és gondossággal történik, a házilag való próbálkozás elégtelen eredményeket produkál és így veszélyezteti a madárvédelmi propaganda hitelét. Ezért nagyon is időszerűek Csörgy szakszerű utmutatásai és óvó figyelmeztései.

Új fejezet továbbá a „Hasznos madarak állati ellenségeinek irtása“. A füzetet kiegészíti a hasznos állatok védelmére vonatkozó 1901. évi közismert rendelet és a Kühnel-féle fészekodu és madáretető készü lékek gyárának árjegyzéke.

Az egész füzetnek egyik főérdeme az, hogy bár rövid, mégis kimerítő és mindvégig vonzó és érthető modorban van tartva. Az egésznek szelleme pedig Herman Ottó következő szavaival jellemezhető legjobban:

„Az okszerű madárvédelem nem csupán abból áll, hogy a hasznos madarat életében és különösen fészkelésében a kegyetlenkedés ellen védjük, hanem abból, hogy a kegyetlenség ellen való védelmen túl adjuk meg a biztos fészkelésre szolgáló alkalmat és a tél nehéz szakában az élet föltételeit, hogy így a hasznos madármunkást megtelepsítsük és föl is szaporítsuk.“

A 29 igen csinos ábrával, részben Csörgy természetű madárrajzaival ellátott füzet ára gyanánt 30 fillér van feltüntetve.

De talán nem tévedünk, ha azt hisszük, hogy a földmívelésügyi miniszter közismert és a gazdaközönség által oly hálásan vett liberalitásával ezt a füzetet is díj nélkül állítja a tanítók, lelkészek, egyesületek és mindazon személyek és testületek rendelkezésére, kiktől a madárvédelem iránt való érdeklődés vagy közreműködés várható.

—yi—

SZEMLE.

Dr. Kukuljevič József m. kir. állatorvos, mint azt az „Egyesületi működés“ rovat alatt közöltük, Nyiregyházán „Ethinai és gyakorlati állatvédelem“ cím alatt előadást tartott, mely a hallgatóságban nagy tetszésre és élénk visszhangra talált. Az előadást az Inczedy Lajos szerkesztése alatt megjelenő és az állatvédelem ügye

iránt rokonszenves érdeklődést mutató „Nyirvidék“ egész terjedelmében közzétette. A sokoldalú olvasottságot és meleg ügyszeretetet tanusító előadás beható érvelése vitatja, hogy az állatvédelem eszméjének, az állatok szeretetének és megbecsülésének és ezzel karöltve a nemesebb eszmének csak úgy csinálhatunk sikeres propagandát, ha az iskola tanításait a családi nevelés céltudatosan kiegészíti.

Az előadásnak idevonatkozó fejtegetéseiből a következő figyelemreméltó sorokat közöljük:

„A talajban elhintett magból kikelő csira fejlődését egységegyedül a szülő hivatott mindig az iskola szellemében, a családi tűzhely és a kör szempontját is figyelembe véve irányítani, arra ügyelni, hogy a jó mag jó gyümölcsöt termő fává nőjje ki magát.“

„És ehhez mi a legjobb eszköz? Tanulmányozzuk a gyermek lelkületét, ahhoz kell alkalmazni a további házi nevelést. A gyermek lelkületére kell hatni, oly dolgokkal kell megbarátkoztatni, melyek lelkéből minden durvaságot kiölnék és szive érzését nemesebbé teszik.“

„Egy ily eszköz kétségtelenül az állat- és madárvédelem eszméjének a gyermek lelkületére való hatásnál való felhasználása. A szülő és tanító, amennyire teheti, foglalkozzék a gyermekkel tanulmányi idején kívül is, vezesse ki a szabad természetbe, mélyedjen ott el a természet fenségén, igyekezzék gyermekét a természet fenségével megbarátkoztatni s férközzék példák felsorolása után a gyermek lelkületéhez, hívja fel figyelmét a mindenható Isten alkotásaira, magyarázza meg miért van minden úgy, ahogy van, magyarázza meg, hogy a fenséges természet legparányibb része is rendeltetéssel bír, hogy az Isten adománya, hogy az ember — mely gyarló és tökéletlen — nem jogosult a fenséges természet harmóniáján, pusztá kedvtelésből részt ütni.“

„Vezesse ki a természet szabad ölére, mutassa meg különösen most majd a beálló télviz idején a kis rovarpusztító madarak gazdasági munkálkodását, a hernyószedést s állítson fel mindenki tehetsége szerint etetőt az ablak elé, szoktassa reá gyermekét, hogy a reggeli ima után gondoljon a jól elköltött reggeli után az Isten teremtményeire, szedesse össze az asztalhulladékot és hintesse el a gyermekkel. Zimankós, jeges eső beálltával vezesse az ablakhoz és a jó meleg szobából mutassa meg a madárák szenvedését és beszéljen lelkületére. Ha abban a gyermekben van sziv, van nemes érzés s a jóra való hajlam, a fenséges természet iránt vonzalom, nincs az a hatalom, mely gátat vetne, hogy a gyermek lelkülete ne nemesedjék, kapcsoljunk össze mindent: a játszást, tanulást, szórakozást nemes, céltudatos oktatással és elérjük, hogy gyermekeinken nem fog erőt venni az emberben lakozó állatias hajlam, elérjük azt, hogy gyermekeink lelkülete szinarany lesz, ami aztán sok más dolgot is von maga után. Így lehet beleilleszteni az állatvédelmet a nevelés keretébe és így fogja a szülő és tanító elérni azt, hogy észszerű neveléssel önmagának, a gyermek lelkületének, a körnek és hazának tesz szolgálatot.“

„Tehát a szülők az iskolával vállvetve képesek csak felépíteni azon magasztos szentélyt, melyben ha

ily erkölcsi lelkek fogják Isten, haza és az emberiség javára szolgálatakat teljesíteni, az boldogító lesz a jövő nemzedékre."

Érdekes az előadásnak az a része, melyben előadó számbeli adatokkal igazolja azt a szomorú tény, hogy az emberek tulkapása következtében világszerte egyes állatfajok részben, vagy egészben kipusztulnak. Ezek nyomán előadó utal arra, hogy akárhány állam, ezek között elsősorban az Északamerikai Egyesült Államok törvényhozási és társadalmi uton intézkednek, hogy rezervált, illetőleg tiltott területek létesíttessenek, hogy azokon az állat- és növényvilág kiválóbb egyedeinek teljes kimélet és háborítlan fenntartás, illetőleg szaporodás biztosíttassék.

Lapunk szűk kerete nem engedi, hogy az érdekes előadás gazdag tartalmát bővebben ismertessük, csak annyit említünk még meg, hogy az előadásnak kétségbevonhatatlan jelentékeny hatása volt a közönségre, mely nemcsak abban nyilvánult, hogy az előadás hatása alatt Kubacska István elnöklése alatt egy, az egyesület alakítását előkészítő bizottság küldetett ki, hanem abban is, hogy az eszme a nyilvánosság előtt mások által is komolyan és odaadással tárgyalatik. Erre legujabb és örvendetes bizonyosság dr. Jósza Andrásnak ugyancsak a „Nyirvidék"-ben megjelent felszólalása, mely hivatkozással Balla Jenő, Nyíregyháza város kulturtanácsosa által egy állatvédő-egyesület alakítása érdekében felkarolt mozgalomra, lelkes szavakkal sikraszáll az új egyesület mielőbbi létesítése érdekében.

Madarak karácsonya Norvégiában. Ebben az országban, melynek népe a józanság, tisztesség és egyéb más tulajdonokról ismeretes, az a szép szokás divik, hogy karácsonykor minden gazda egy-két kéve árpát vagy zabot helyez a háztetőre a madarak számára. Mások ismét hosszú rudakra tűzik a kévét. A zsellérek vagy napszámósok, kiknek szalmás gabona nem áll rendelkezésre, oly módon követik a gazdák példáját, hogy azoktól, akik őket rendszeren foglalkoztatják, egy-egy kéve szalmás gabonát kérnek a mondott célra. Éneklő madarak, és ezek majdnem mind hasznosak is mindenütt, vannak, ahol az emberek szép és jó iránt érzéssel bírnak. Így vannak ilyen madarak Norvégiában is, amely országnak zord éghajlata dacára is vannak honos éneklői. Vannak pedig azért, mert az emberek megbecsülik őket, mint a természet szépségeit és az emberiség barátjait. Karácsony felé, midőn már zorddá válik az időjárás, az embereknek gondja van a madarakra, melyek a nagy hó miatt táplálékot nem találnak. Ebben az időben falvakban és majorokban, házak és épületek körül apró fakotmányokat állítanak fel, melyeket szalmával fednek be. Az apró szárnyasok mindenfelől odasereglenek és nagy zajjal foglalják el a jó menedékhelyeket. A lakók gyermekei mindennap sorba járnak a menedékhelyeket és kenyérmorzskákat és egyéb ételhulladékokat, magvakat és szemes gabonaféléket szórnak a madaraknak.

m. i.

Állatok világa.

Kutya, mint tanu. Egy német állatvédő folyóirat szerint a darmstadti büntetőbíróóság előtt állatkinzásért, mint vádlott jelent meg Johann Conrad pásztor. Wilhelm Siefert kutyája ismételve alkalmatlankodott a pásztor kutyája körül és a boszus pásztor fogadkozott, hogy a kutyát lelővi. Másnap a kutya kegyetlenül megcsonkítva jött haza gazdájához. Az állatkinzásnak tanuja nem volt és így a bíróság a bevádolt pásztort bizonyítékok híján felmentette. Az államügyész az ítéletet felebbezte és az újabb tárgyalás alkalmával a kutya szerepelt mint terhelő tanu. A kutya szívesen tűrte a bíró és államügyész cirógatását és az előtte teljesen idegen embereknek még a lábát is odanyujtogatta, de amint a pásztort megpillantotta, morogva, a félelem minden jelével, gazdájához futott. Tanuk szerint megkinzása után mindannyiszor futásnak eredt, amidőn a pásztorral találkozott. A bíróság ezek után beigazoltnak tekintette a pásztor bűnösségét és három hónapra terjedő fogságra ítélte.

— yi —

VEGYESEK.

Papagályok idomítására nézve egy német szaklap azt az utasítást adja, hogy beszélésre tanítandó papagály mindig alacsonyabban legyen elhelyezve, mint az idomító feje, nehogy szemével az állatra megfélemlítő hatással legyen. Az etetésnél és általában mindig, ha a madárhoz közelítünk, ez egyforma, csendes, nyugodt modorban történjék. Az idomításra nézve kiválóbb képességgel vagy tehetséggel bíró papagályok rendszerint magas fokban érzékenyek, ingerlékenyek és megfélemlíthetők. Ok nélkül, sem tréfából, sem komolyan ne ingereljük és ne bántuk. Az idomítás sikerére nézve, némelyek szerint az idomító külseje is határozó, amelyben pl. állítólag zord kinézésű, szakállas férfiak kevésbé alkalmasak az idomításra, mint nők, vagy fiatalok. (?) Az elsajátításra legalkalmasabbak az *a* és *o* magánhangzókban és kemény kiejtésű mássalhangzókban álló szavak, melyeket egyformán, tisztán, némi határozottsággal többször napjában, azonos időközökben, kell mondogatni.

m. i.

Kutyák szemének könyezése ellen a „Landwirtschaftlicher Zentral-Anzeiger“ szerint szemvizet kell készíteni 1 rész zinkvitriol, 2 rész bórsav és 100 rész vízből és ezzel a szemvizzel kell a kutyák szemét többször napjában mosogatni vagy a szembe csöpögtetni. A szemekben gyülekező nyálka- vagy geny-félt egy puha, a nevezett vízbe mártott tiszta rongygyal kell kitörölgetni. Ha ezzel az eljárással célt nem érnek, akkor valószínűleg más szembaj van jelen, melynek kezelésére nézve szakemberhez kell fordulnunk. Jónak bizonyult a patikákban recept nélkül is kapható u. n. sárga szemviz is (Collyrium adstringens lutae), ugyancsak mosogatásra egyharmad résznyi destillált vízzel

m. i.

Hirlapok

26.336